

1944, júl 29. Bratislava. — Telegram ministra národnej obrany slovenského štátu gen. F. Čatloša armádnemu veliteľovi gen. A. Malárovi v Prešove s inštrukciami na organizovanie obrany východného Slovenska.

Z Nemeckého vyslanectva cestou Ministerstva zahraničia a po schválení prezidenta Slovenskej republiky dostal som tieto požiadavky,¹ ktoré uveďte do života a vezmite na vedomie:

1. Dostanete jeden nemecký peší pluk k dispozícii pod Vaše velenie.
2. Podriadujete sa Heeresgruppe Ukraine, zostávate však na Slovensku a vojská na jeho pohraničí.
3. Vyhláste Vašu oblasť za operačné pásmo so stanným právom. Určite na to i do Vašej etapy dôstojníkov na vedúce miesta i pre styk s nemeckými veliteľstvami, ktoré používajú Vašu oblasť tiež za operačné pásmo.
4. Pokračujte intenzívne v opevňovacích prácach s dôrazom na obranu priesmykov Lupkov a Dukla.
5. 31. júla dopoludnia môžete telefonicky si vyžiadať u mňa, ak treba, podrobnejšie vysvetlenie. Dnes už z MNO nič nedostanete, preto sa avizovanou pohotovosťou už nezdržujte.

gen. Čatloš.

AMS Praha. Nár. súd Bratislava, Onľud 6/46, I iso a spol., sv. 7. Odpis. Strojopis.

1944, júl 29.—31. [Slovensko.] — Situačné hlásenie zpravodajského dôstojníka kpt. J. Krátkeho o slovenskej armáde, ilegálnej vojenskej sieti a stave príprav na vojenské protinemecké vystúpenie, zaslané rádiotelegraficky čs. ministrovi NO gen. S. Ingrovi do Londýna.

VI 072950/44

Zdena generálu Ingrovi:

Vojenská situace¹:

1. Organizace:

Pozemní armáda, vzdušné zbraně, CPO, pracovní služba, branná výchova.

Pozemní armáda:

Doma je 15 000 vojáků (1 a 1/2 divize). Velitelem je Turanec, náčelník štábu Gama. Tato mírová armáda je náš hlavní základ vojenského odboje.

Dvě divize jsou na východním Slovensku: Malár, Markus a Zverin. Styk a spolupráce s těmito jsou zajištěny.²

¹ Vid' dokument čis. 110.

² Údaje v Krátkeho hlásení treba porovnať s Golianovou zprávou (vid' dokument čis. 115 z 31. 7. a 12. 8. 1944).

² To sa, pravda, nemohlo týkať Zverina.

Technická divize v Itálii — plk. Imro. Styk a spolupráce s touto jednotkou rovněž zajištěna.³

255

Technická divize v Rumunsku — plk. Krakovský — není zapojena. Krakovský je germanofil.

K 1. srpnu má odejet nový transport do Polska na San; dvě brigády. Velitelem Talský. Styk a spolupráce zajištěny.⁴

Vzdušné zbraně: letectvo, DPL — velitel Balay není náš. Náš je velitel mjr. gšt. Tóth z Malárova hlavního štábu (třetí spojka našeho odboje), [CPO] — pplk. Tlach, též asi 3000 vojáků.⁵

VI 073150/44

Pracovní služba: Velitel plk. Bodický není náš. Náš je jeho zástupce mjr. Dobrovodský asi se 7000 vojáků. Branná výchova a Tatarko zatím nejsou zapojeni. P. S.: Počítáme, že nám v rozhodném okamžiku 40 % (Gama) a 60 % (Zdena) našich lidí selže.⁶

Partyzáni: Vých. Slovensko: Pět skupin (celkem asi 400 lidí), Kukorelli-Pugačev jsou již zapojeni a podřízeni Gamě. Na středním Slovensku jsou ve stadiu organizace — asi 300 lidí.⁷ Pplk. Manica — řídí Gama. Západní Slovensko, Myjava—Skalica je průchodní a výzbrojní stanicí pro ruské a české uprchlíky, provádějí jednotlivě politické strany.

Závěrem hlásím: Můj kontakt s Gamou je nejužší (minimálně jednou týdně) a kamarádský. S politickým ústředím i ostatními skupinami korektní. Styk a spolupráce s nimi celkem velmi dobrá.

(Pokračování)⁸

SÚA Praha. Ch 37-91-29/91-92. Záznam dešifrovanej došlej depeše. Strojopisný priepis.

³ Plk. Imro odíšel do Talianska koncom júna 1944. Neskôršie opustil jednotku a v prvej polovici augusta sa dostal do Veľkej Británie. Jeho odchod od jednotky v Taliansku sa mu zo strany povstaleckého vojenského vedenia veľmi zaslíeval. Hneď na počiatku povstania, keď Ingr ponúkal, že odošle Imru na Slovensko, Golian to ostro odmietol s odôvodnením, že „keď nám bolo najťažšie, tento dezertoval a ponechal brigádu svojmu osudu“. (SÚA Praha. b S 40-3, zprávy od Víta.) Na odmietavom stanovisku voči Imrovi Golian zotrval, ako vyplýva z rádiotelegrafickej korešpondencie s Londýnom v druhej polovici októbra.

⁴ Krátky tento údaj opravil rádiogramom z 2. 8. 1944: „Změna voj. situace: Technický sbor, zatím jedna brigáda, nejde na San, nýbrž byla přidělena Malárovi na východním Slovensku. Talský byl ustanoven zástupcem Malára. Urychlete zapojení Malárova sboru na čs. ruské velení.“ (SÚA Praha. Ch 37-91-29/103. VI 080206/44.)

⁵ Tento odsek (od „Vzdušné zbraně“) sme nemali k dispozícii ako záznam rádiogramu. Doplnili sme ho podľa intimátu v prílohe k čj. MNO 555 taj. — II. odbor 1944. (VHA Praha. Západ I, HV Londýn, 9/3/3).

⁶ Na doplnenie údajov o ilegálnej sieti v zápolných jednotkách uvádzame tú časť z práce J. Noska „Vojaci v Slovenskom národnom povstaní“ (Bratislava, s. 15), kde sa Nosko zmieňuje o veliteľoch posádok, získaných pre vojenské vystúpenie. Nosko píše: „Do konca júla 1944 vydal veliteľ operačných bodov v operačnej základni všetky rozkazy a nariadenia ústne a postupne získaval veliteľov posádok pre odboj, a to: posádka Levoča kpt. Fedák, posádka Poprad pplk. Noščák, posádka Kežmarok kpt. Černický, posádka Lipt. Sv. Mikuláš pplk. jazd. Malár, posádka Ružomberok mjr. del. Vesel, posádka Turč. Sv. Martin pplk. Manica a npor. Kuchta, posádka Kremnica npor. Nosál, posádka Zvolen dostáva svojho veliteľa premiestnením mjr. Zelinského. Posádky v hornom toku Nitry (Nováky, Bošany, Zem. Kostolany, Topoľčany) mal na starosti kpt. Weinhöld. Posádku Nitra pplk. Černek. Pre posádku Trnava, hoci bola v rajóne pplk. Zadžoru, sme určili veliteľa, bol ním npor. Fraňo. V ostatných posádkach Považia mal určiť a inštruovať posádkových veliteľov pplk. Zadžora. Je pravdepodobné, že táto inštrukcia nebola dosť správna a účinná, lebo všetky tieto posádky po reči generála Čatloša zlyhali a sám veliteľ odíšiel z Trenčína do B. Bystrice bez posádky.

Veliteľom Bratislavy mal byť mjr. gšt. Murgaš, ale až krátko pred povstaním, a preto Bratislava tiež celkom sklamala.“

⁷ Vo vojnovom denníku operačného oddelenia ŠVBM je tento záznam: „11. 8. 44. Vít hlásil, že na Slovensku je jednak 5 skupin partyzánů — celkem 400 lidí a jiných 300 je ve stavu organizace. Ley má hlásit, jakou činnost vyvíjejí. Má usměrnit jejich činnost na napadání něm. mař. transportů. Viz 623/SA.“ (SÚA Praha, O 61-19-9/120.)

⁸ Zpráva pokračuje ďalším rádiogramom, ktorý sa týkal Zakarpatskej Ukrajiny.